

Όταν τα ιδεολογήματα υπονομεύουν τη λογοτεχνία...

Το μυθιστόρημα «Λάλον ύδωρ» του Αλέξανδρου Ασωνίτη και τα «κοσμοδιορθωτικά» οράματα ενός μετενσαρκωμένου Ιουλιανού

Αλέξανδρος Μ. Ασωνίτης: «Λάλον ύδωρ». Μυθιστόρημα. Εκδόσεις «Πατάκη, 2002, σελ. 547.

Του ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ Μπορούμε να υποθέσουμε ότι το μυθιστόρημα «Λάλον ύδωρ», το δεύτερο πεζογράφημα του Αλέξανδρου Ασωνίτη (γεν. 1959) μετά την προ επταετίας «Συνείδηση της αιωνιότητας», είναι μια πολυσέλιδη παρωδία, μια σκανταλιά που διεκδικεί να χαρακτηριστεί χαριτωμένη, ή τέλος πάντων κάποια φάρσα που επιχειρεί να διασκεδάσει κάτω από τη βαρύγδουπη σοβαροφάνειά της; Δεν είναι απίθανο να σκεφτεί και αυτήν την εκδοχή ο αναγνώστης, αν, λόγω χάρη, σταθεί ιδιαίτερα σε ορισμένα επεισόδια του βιβλίου που εκτρέπονται προς το ευτράπελο, ό,τι άλλο κι αν είχε κατά νουν ο συγγραφέας.

Είναι έτοιμος, ας πούμε, ο ήρωας του βιβλίου, ο Έλληνας μεγαλοεφοπλιστής Παύλος Κηρουλάριος/Εύσθενος/Ναυκράτης/ Πλήθων/ Καραϊσκάκης/Ιουλιανός/ Παλιγγενέτης (κάθε όνομα κι ένα αποτύπωμα της μεγαλομανιακής ιδεοληψίας του) να γευτεί τον αστακό του, μαζί με την παρέα του.

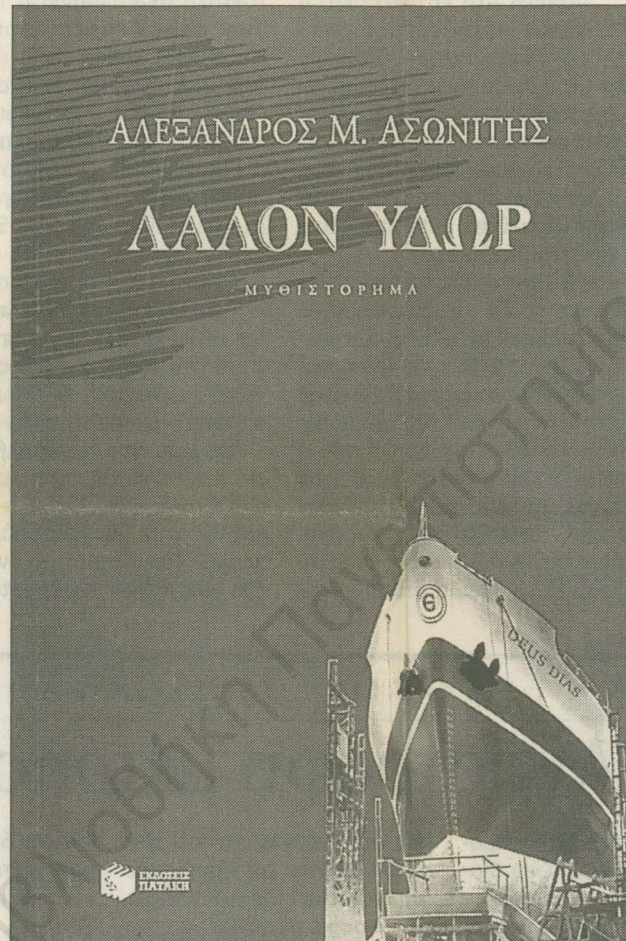
Αίφνης ο αστακός «ανασαλεύει φιλοιστρος», «ατενίζει» όχι μόνο «με δάκρυα στα μάτια» αλλά και με «απλανή αγωνία» (ό,τι κι αν μπορεί να σημαίνει αυτό το σχήμα, το οποίο έχει ίση ευκρίνεια με το «έκυψεν ευθυτενώς» που διαβάζουμε σε άλλη σελίδα του βιβλίου) τον μέλλοντα καταβροχθιστή του και του απευθύνει το λόγο, με ιδιάζουσα μάλιστα γλωσσομαθεία: «Muchas gracias, companiero Eusthenus. Παρά σοι ευγνώμων ισταμαι». Ο αναγνώστης μπορεί να μείνει εμβρόντητος —ιδίως αν δεν δίνει και μεγάλο βάρος στον παλιό θρύλο που επιμένει πως ο Πυθαγόρας έπασσε συζήτηση με ένα βόδι που έτρωγε κουκιά, πειθοντάς το τελικά ότι οφείλει να ασπαστεί το δόγμα «κυάμως απέχεσθαι» —, ο ήρωάς μας όμως όχι μόνο

δεν αιφνιάζεται αλλά αρχίζει να διαλέγεται, αρχαιοελληνιστί πάντοτε, με τον «αλίπλαγκτο συστρατιώτη του».

Με την ίδια άνεση άλλωστε, και στην ίδια πάντοτε γλώσσα, «μια μορφή αρχαϊζουσας», ο Πωλ/Παύλος, ο οποίος συν τοις άλλοις σχεδιάζει τη ναυπήγηση του «Μεγάλου Ανατολικού» της δικής του ουτοπίας («το μεγαλύτερο καράβι που 'χε φτιαχτεί ποτέ», με το όνομα «Θεός Zeus»), πάνει υψηλή συζήτηση και με μια κατσαρίδα («επρόκειτο περί φιλειδώλου και γενναιοτάτης βλάττης», πληροφορούμαστε), καθώς και μ' ένα καγκουρώ, το οποίο με «ευφυή γρυλλίσματα» αποφαίνεται: «Ζώνω μαθηταί, θνητοί έστε· αράχνης εν υφαντική, cangaroo εν αλματική» κ.ο.κ.

Αφού προσημειώσουμε ότι αυτή η ενδοκειμενική περί γλώσσας αναφορά («μια μορφή αρχαϊζουσας»), όπως και η εκτός κειμένου εκδοτική σημείωση, σύμφωνα με την οποία «με ευθύνη του ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ονόματα, ρήματα και ρηματικούς τύπους που ή επινοεί ή δεν υπάρχουν», καθιστούν από κοινού και εκ προοιμίου περιττό, αν όχι ανόητο οποιονδήποτε έλεγχο της γραμματικής και συντακτικής συνέπειας του αφηγήματος (προς τι να πείς, λ.χ. ότι το «θεώμαι» σημαίνει «βλέπω» και όχι «βλέπομαι», όπως θέλει το κείμενο, ότι υβρίδια του είδους «απλώνετο» ή «εξαπλούτο» δηλώνουν απλώς την αμχανία τους, δεδομένου του συνολικού κειμενικού καθεστώτος, ή ότι κάποιος που πετάει βότσαλα στη θάλασσα και θέλει να πετύχει «αναπιδήσεις», δεν παίρνει «μια στάση σαν ακοντιστής», για τεχνικούς λόγους), ας αναρωτηθούμε:

Αραγε τα γονίδια όλων των μελών του ζωικού βασιλείου είναι σφραγισμένα από την ελληνικότητα, την αρχαία βέβαια ελληνικότητα, δηλαδή το γενετικό πόρισμα «οι κατσαρίδες είναι Έλληνες αλλοτρίας μορφής» ισχύει για όλα τα είδη; Έτσι προκύπτει. Όπως προκύπτει επίσης, και όχι μόνο εκ των συμφραζομένων αλλά και από την ασπαστή τη αδολεσχία του ήρωα, ότι σύμφωνα σ ο οικομύθη αναμένει την α-

πελευθέρωσή της από το ζυγό των μονοθεϊστών, και είναι αυτονόητο —και πάλι, για σύμπασα την οικουμένη— ότι ο πηγήτορας σε ένα τέτοιο εγχείρημα δεν μπορεί παρά να είναι Έλληνας. Ένας Έλληνας μάλιστα που μιλάει αρχαία ελληνικά ακόμη κι όταν συνδιαλέγεται με δεκαετείς Μεξικανούς ή με Ιάπωνες, έστω κι αν δεν τον καταλαβαίνουν — ή μήπως τον καταλαβαίνουν επειδή και αυτοί, όπως θα όλοι οι λαοί του κόσμου, έχουν σφραγιστεί από τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, είναι σπορά του, κι ας μην το ξέρουν, κι ας μην το θυμούνται; Αλλωστε, αυτό δεν ισχύει μόνο για τους λαούς που υπάρχουν ακόμη, αλλά και για όσους έχουν εκλείψει προ πολλού, χωρίς καν

να έχει διαπιστωθεί πέραν πάσης αμφιβολίας ότι έζησαν και στην ήπειρο της ιστορίας και όχι αποκλειστικά στην ήπειρο του θρύλου — οι Ατλάντιοι, λόγω χάρη, που «ομιλούσαν σε διάλεκτο Ελληνική, ως εικός».

Όπως και να 'χει, ο Παύλος-Πωλ, που κρατούσε «από τα Βυζαντινά γένη των Κηρουλάριων και των Κομνηνών» και ο οποίος δεν ανακάλυψε μόνο τη χαμένη Ατλαντίδα αλλά και τη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, στην έκτη δεκαετία της ζωής του πα και στα δικά μας χρόνια, αποφασίζει πως είναι αδιανόητο «εμείς οι υπερτριένδοξοι αμφίβιοι Έλληνες», «οι Γόνιοι του Ελευθερίου Διός», να «είμεθα επί χίλια επιτακόσια έτη δού-

λο Απαιδευσίας τινός». Πεισιγόμενος λοιπόν ότι είναι «η πρώτη μετενσαρκωσις του Αυτοκράτορος Ιουλιανού», αρνείται τον γνωστό κρησμό για την παγάν λαέουσαν που σώπασε και αρχίζει τον πόλεμό του για να καταλύσει την «Απολυταρχία του Μονοθεϊσμού» και να αποκαταστήσει τον «Ευδαίμονα Πολυθεϊσμό», τα είδωλα, εφόσον άλλα παραγγέλνει ο δικός του κρησμός: «Ειδωλάσπιδα Ιουλιανέ. / Χαμαί πεσειται Ιεχωβάς / Μεσσίας ουκ έξει συναγωγάς» κ.τ.λ.

Οι συγγενείς του δεν συμμερίζονται το κοσμοδιορθωτικό παραλήρημά του και προσφεύγουν στη συνδρομή των ψυχιάτρων, σε κλινική του Εσεξ. Παίρνει εξιτήριο και, με τη βοήθεια και άλλων

Ελληνοφρόνων ή Ευελλήνων, ζώντων και τεθνεώτων, επιχειρεί την Ειδωλεγεροσία, ένα στάδιο της οποίας είναι η ανέγερση των δώδεκα θεών «στην Ελλάδα και παντού όπου υπήρχαν ελληνικές αποικίες» και η χρηματοδότηση ανασκαφών «στη Μακεδονία, στη Σικελία, στη Βακτριανή, στο Ιράκ, αλλά και στο Μάτσο Πίτσου και στη Χιλή και στα νησιά της Πολυνησίας», προφανώς επειδή και εκεί, όπως παντού, Έλληνες έσπειραν τον πολιτισμό, όπως άλλωστε μας βεβαιώνουν και οι «Εψίλων» με τα κανάλια τους και τα περιοδικά τους, οι «καθαροί Έλληνες», οι οποίοι συν τοις άλλοις ορκίζονται ότι οι Ινδιάνοι Ναβάχο είναι ράτσα ελληνική, εκ του «ναυαγός», ήλιου φαινότερον. Και, στο βιβλίο, οι Ναβάχο συγκαταλέγονται στους συμμάχους του νέου Ιουλιανού, όπως και οι Αμποριτζίνες της Αυστραλίας, οι Καλός κ.ά.

Ακόμη κι αν υποθέσουμε ότι ο συγγραφέας είχε κατά νουν την παρωδία ή τη γελοιογραφική απόληξη κριτική απεικόνιση του παραληρήματος των διαφόρων υπερελλήνων, που κατασφυοφαντούν τον αρχαίο πολιτισμό εκτρέποντάς τον προς το βάλτο του ρατσιστικής θεμελίωσης σοβινισμού τους, τίποτε τέτοιο δεν πιστοποιείται από το γραπτό του.

Αυτό που συντελείται στο βιβλίο, όπου οι ιδεολογικές προθέσεις καταδυναστεύουν το μύθο, είναι η ανάδειξη και η εκλογοτεχνισμένη διακίνηση όλων των σκληρών ιδεολογημάτων που στοιχειώνουν το νου των ελληνότατων, που παριστάνουν τους αυθεντικούς συνεχιστές της αρχαιότητας, ενώ διαστρεβλώνουν όλα της τα νοήματα. Ένα από τα κύρια ιδεολογήματα αυτού του είδους αφορά βέβαια τους «συνωμότες» Εβραίους, τους «Παλαιο-Διαθηκάρους», οι ραβίνοι των οποίων, σε τούτο το άκρως φλύαρο μυθιστόρημα (που δεν παραλείπει να αναπτυχθεί σε ραψωδίες, είκοσι πέντε μάλιστα), «κρῶζουν εν αλλοκότῳ εξάψει» προσευχόμενοι στον Ιεχωβά να «κατασβήσει το Φως το Ελληνικόν». Κάμποσες σελίδες

πριν, ένας φίλος του Παύλου, με «ήθος Ελλήνειον», ο Οδυσσεύς Τρανός, δεν διστάζει, μετά τη ρεβιζιονιστική του «ανάλυση» για το Ολοκαύτωμα (σύμφωνα με την οποία, Εβραίοι καταδίδουν Εβραίοι στους Γερμανούς, και επιπλέον, «στην Ελλάδα απεημιώθησαν μόνο τα ιουδαϊκού θρησκευματος θύματα και οι οικογένειές τους»), να αποφανθεί «περιφρονητικώς» και ρατσιστικότερα: «Κλέπται και βάρβαροι εκ γονιδίων». Ποιοι; «Οι Ευρωπαίοι Απειρόκαλοι, οι Ουκούζα, οι Οθωμανοί» και, γενικώς, πας μη Έλληνας.

Μα, όλα αυτά συμβαίνουν στον ταραγμένο νου ενός μυθιστορηματικού πλάσματος, θα πει κανείς. Φυσικά. Μόνο που ο «Παλιγγενέτης», όσο απελευθερωτής κι αν είναι, δεν είναι απελευθερωμένος από το συγγραφέα του, δεν αυτοσχεδιάζει, όσα τρυκ του μοντερνισμού κι αν επικαλεστούμε. Κι ακόμα κι αν αυτοκτονεί τελικά ο πολυώνυμος πρωταγωνιστής, δεν παρδίδεται από τον συγγραφέα σαν ένας μεγαλομανής που ετοίμασε την αυτοκαταστροφή του αλλά σαν ένας δικαιωμένος και θριαμβευτής προφήτης: την ώρα που σκορπίζουν την τέφρα του στο Αιγαίο, της κόρης του «της φάνηκε πως άκουσε τη χαρούμενη φωνή του πατέρα της να διαλαλεί: «Ευκλείεις τε και Ευσθένοιοι Θνητοί, Θάλαττα και σύμπαντες θεοί, Ελευθέρωσα και Ελευθερώσω υμάς!»». Κι όχι μόνον αυτό, αλλά ακούει και πολλές φωνές να λένε «τον Εύσθενο υμνούμεν ευοί ευάν».

Το ζήτημα δεν είναι ότι εδώ ο συγγραφέας προσοικειώνεται —κανέναν δεν το απαγορεύει— μια (αντεστραμμένη) αφήγηση του Πλούταρχου, στο «Περί των εκλελειπτότων χρηστηρίων», όπου μια φωνή στο Ιόνιο, κοντά στους Παξούς, αναγγέλλει στον κυβερνήτη ενός πλοίου «ότι Παν ο μέγας τέθνηκεν». Το ζήτημα είναι ότι οφείλουμε να βρούμε άλλο τρόπο να γνωρίσουμε την αρχαιότητα, και να την αγαπήσουμε ή να την κρίνουμε γι' αυτό που ήταν κι όχι γι' αυτό που κατασκευάζει η ιδεοληψία μας.

Οι κυρίες με τα μπλε

Γ Ν Ω Μ Η

ΤΗΣ

ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Μια νεαρή γυναίκα αυτοκτόνησε, πέφτοντας στις γραμμές του τρένου. Εργαζόταν ως καθαρίστρια και ανήκε στην πολυπληθή τάξη των οικονομικών μεταναστών. Η ειδηση καταχωρίστηκε στα μονόστυλα του ημερήσιου Τύπου και μόνον ορισμένοι ραδιοφωνικοί σταθμοί επέμειναν περισσότερο στο θέμα. Από δικά τους ρεπορτάζ, λοιπόν, πληροφορηθήκαμε ότι η 32χρονη μετανάστρια ήταν υπάλληλος σε εταιρεία που αναλαμβάνει τον καθαρισμό κτιρίων και άλλων κοινοχρήστων χώρων: ότι τους δύο τελευταίους μήνες δεν είχε πληρωθεί τον μισθό της: ότι συμβαίνει, ενίοτε, οι εργαζόμενες καθαρίστρες να υπογράφουν πως αμείβονται με 200.00 δρχ., ενώ παραλαμβάνουν 100.000! Η σιωπή τους είναι εξασφαλισμένη από την απειλή της ανεργίας και το φόβο της απέλασης.

«Είχε ψυχολογικά προβλήματα», διέρρησε, ως αιτιολογία του τραγικού τέλους της και το θέμα «έκλεισε». Βέβαια, και ο πλέον «υγιής» εργαζόμενος αν στερηθεί το μισθό του, όλο και κάποια «ψυχολογικά προβλήματα» θα αρχίσει να εμφανίζει...

Πριν από δύο χρόνια, ο Αγγλος σκηνοθέτης Κεν Λούουτς, από τους τελευταίους αριστερούς

κινηματογραφικούς δημιουργούς με ουμανιστικό βλέμμα και αυξημένη κοινωνική ευαισθησία, γύρισε το «Bread and roses», που διαπραγματευόταν τις συνθήκες εργασίας Μεξικανών, κυρίως, λαθρομεταναστών σε μια μεγάλη εταιρεία με συνεργεία καθαρισμού στο Λος Αντζελες. Ο φόβος απόλυτος, η εκμετάλλευση εξοργιστική. Ως τη στιγμή, που μια στρατιά εργαζομένων αργά τη νύχτα, αποφασίζει να διαδηλώσει τα αιτήματά της στο φως της ημέρας. Για τον Λούουτς η μετανάστευση είναι, κατ' αρχάς, ταξικό θέμα: «Οι πλούσιοι Αμερικανοί δεν έχουν κανένα πρόβλημα με τους πλούσιους Μεξικανούς», υποστηρίζει.

Αγνωστος ο κόσμος τους και, εν πολλοίς, αδιάφορος. Μόνο το αποτέλεσμα της δουλειάς τους μετράει. Είναι καθαρό και τακτοποιημένο την επόμενη ημέρα το γραφείο; Γυαλίζει επαρκώς το δάπεδο στην αίθουσα αναχωρήσεων του αεροδρομίου; Θολή, περαστική, εικόνα, από κυρίες με μπλε ρόμπες που κυλούν τα σύνεργά τους, επικοινωνώντας μεταξύ τους σε αλβανικά ή σλάβικα. Και αυτή η εργασία, όπως και πολλές

άλλες που χρεώνονται στα «βαρέα και ανθυγιεινά» ή απλώς «ανυπόληπτα», έχουν περάσει στα καταδεκτικά, ή απλώς αναγκασμένα, χέρια των μεταναστών. Στοιχείο ταυτότητας, πλέον, του πολιτισμένου κόσμου τα επαγγέλματα που απωθούν τους αυτόχθονες να ασκούνται από τους μετανάστες. Οσο η κατώτερη τάξη αναλαμβάνει την ανεπιθύμητη λάντζα, τόσο η μέση και η ανώτερη μπορεί να αφιερωθεί ανενόχλητη στους στόχους της, στην αγχώδη αναρρίκηση της κοινωνικής κλίμακας.

Οι πολυπολιτισμικές κοινωνίες, για τις οποίες εγκωμιαστικά και αισιόδοξα μιλούν φιλόσοφοι και αναλυτές, γίνονται αποδεκτές όταν η ιεραρχία παραμένει αδιατάρακτη. Πώς θα αντιδρούσαν, άραγε, οι γονεϊς ενός περιώνυμου ιδιωτικού σχολείου αν μέσα στην εύπορη τάξη τους παρεισέφρυνε και κάποιος αλλοδαπός, Αλβανός ή Πολωνός; Η κοινωνική κρίση που ξέσπασε στην Θεσσαλονίκη, πριν από δύο χρόνια, με τον Αλβανό σημαιοφόρο παραμένει νωπή και αναβιώνει σχεδόν σε κάθε εθνική επέτειο. Οι μετανάστες οφείλουν να έχουν πλήρη ταξική συνεί-

δηση και –κυρίως– να μην αγωνίζονται να βελτιώσουν την κοινωνική τους θέση. Γιατί, τότε, ακόμη και όσοι περιφέρουν ως εύσημο τα αντιρατσιστικά τους αισθήματα, δύσκολα θα αποδέχονταν, μια «άλλη» πραγματικότητα, στην οποία η πτυχιούχος καθαρίστρια ή οικιακή βοηθός θα διεκδικούσε ισότιμα τη θέση ή το μισθό που της αναλογεί. Στην «Αυγή» του περασμένου Σαββάτου διαβάζουμε περιστατικό που διαδραματίζεται σε χωριό του Ηρακλείου Κρήτης: «Εκπρόσωποι αγροτών και παραγωγών καταγγέλλουν ότι στο χωριό τους δρουν 3 - 5 Αλβανοί οι οποίοι ασκούν βία, απειλούν και τρομοκρατούν ομοεθνείς τους που δέχονται να πάρουν μεροκάματο λιγότερο από 10.000»(!). Συμφώνησαν, μάλιστα, ότι «ένας τρόπος για να επιλυθεί το πρόβλημα θα ήταν η «εισαγωγή» εργατών άλλων εθνικοτήτων, Πακιστανών, Κούρδων κ.λπ. έτσι ώστε να υπάρχει ο απαραίτητος ανταγωνισμός»(!!!).

Ανάμεσα στη νεαρή Αλβανή που αυτοκτόνησε, στην κινητοποίηση των μεξικανών καθαριστριών στο Λος Αντζελες και στους Αλβανούς εργάτες στο Τυμπάκι, υπάρχει μια νοσητή κοινή γραμμή διεκδίκησης για ανθρώπινα δικαιώματα. Οι φιλάνθρωπα αισθήματα.